

References

1. Andronov, V., Dombrovska, S., Semkiv, O. and Nasarenko, V. *The modern state of organizational and legal provision of state regulation of fire security in Ukraine [Suchasnyj stan organisatijno-pravovogo zabespechennja dergavnogo upravlinnja pogejnoy bespekoy v Ukraini]*. Kharkiv: NUCPU, 2014. Print.
2. Kasymov, B.E. *Organizational and legal frameworks of fire security [Organisatsionnye i pravovye osnovy pogarnoj bezopasnosti]*. Moscow: VPTSh MVD SSSR, 1990. Print.
3. Kuts, I.G. "Fighting fire in the residential sector (criminal legal and criminological aspects)." *Diss. Abstract*, (2003): 209. Print.
4. Sidorchuk, O.V., Ratushnyj, R.T. and Gada, O.B. "The fire security as an element of national security of the state [Pogegna bezpeka yak element national'noj bezpeky dergavy]." *Pogegna bezpeka* 19 (2011):142-148. Print.
5. Trush, O.O. Structural-functional providing of territorial management of the prevention and liquidation of extreme situations (on an example of management of fire safety in the Kharkov region). *Diss. Kharkov regional institute of the National academy of state management at the President of Ukraine. Abstract*, (2003): 13. Print.
6. Pryhod'ko, R. and Yaschenko, O. "The foreign experience of regulation of prevention and liquidation of emergency situations at the regional level [Zakordonnij dosvid reguluvannja zapobigannja i likvidacii nadzvyhajnyh situacii na regional'nomu rivni]" *Visnik Nacional'nogo universitetu civil'nogo zahystu Ukrainy. Serija Dergavne upravlinnja* 2 (2016): 272-282. Print.

DOI: 10.5281/zenodo.1240869
УДК 355/359.07

Харламова Ю. Є., к.держ.упр., НУЦЗУ, м. Харків

Kharlamova Y., Ph.D in Public Administration, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

ДЕРЖАВНА БЕЗПЕКА У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

STATE SECURITY IN THE FIELD OF CIVIL DEFENCE OF POPULATION

У статті окреслені ролі цивільного захисту у контексті державної безпеки країни та проаналізовано нормативно-правову базу забезпечення державної безпеки у сфері цивільного захисту населення. Визначено, що на даний час з метою забезпечення реалізації державної політики у сфері цивільного захисту діє Єдина

державна система цивільного захисту України. Поряд з цим зазначено, що зараз в Україні діє Стратегія національної безпеки України, яка затверджена Указом Президента України. Дана Стратегія спрямована на реалізацію до 2020 року визначених нею пріоритетів державної політики національної безпеки.

Ключові слова: *державна безпека, цивільний захист, цивільний захист населення, державна безпека у сфері цивільного захисту населення.*

The roles of civil defense the context of state security of country are outlined in the article. Also the legal base of providing of state security in the field of civil defense of population is analysed. Certainly, that the Common state system of civil defense of Ukraine operates in the field of civil defense nowadays with the aim of providing of public policy realization. It is marked next to it, that the Strategy of national safety of Ukraine operates in Ukraine nowadays, that is ratified by Decree of President of Ukraine. This Strategy is oriented on realization up to 2020 of certain priorities of public policy of national safety which were stated by it.

Keywords: *state security, civil defence, civil defence of population, state security in the field of civil defence of population.*

Постановка проблеми. Сьогодні, в умовах інтеграції України до світового освітнього, наукового та економічного простору, відбуваються суттєві зміни в законодавчій базі з питань державної безпеки у сфері цивільного захисту населення, що пов'язано з впровадженням нових технологій, обладнання, механізмів взаємодії, забезпечення, управління та інших аспектів діяльності.

Упродовж 2017 року, в Україні зареєстровано 166 надзвичайних ситуацій, внаслідок яких загинуло 172 особи (з них 29 дітей) та постраждало 892 особи (з них 417 дітей). За масштабами надзвичайні ситуації, що виникли у 2017 році, розподілилися на: державного рівня – 2; регіонального рівня – 8; місцевого рівня – 69; об'єктового рівня – 87. Порівняно з 2016 роком загальна кількість НС у 2017 році збільшилася на 11,4 %, що говорить про виняткову актуальність підвищення рівня державної безпеки у сфері цивільного захисту населення. Своєю чергою, останнє вимагає вивчення нині існуючих законодавчих та нормативно-правових актів у даній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями у сфері суспільних відносин в межах розвитку науки державного управління в останні десятиріччя внесли такі вітчизняні й зарубіжні вчені, як В. Авер'янов, Г. Атаманчук, В. Афанасьєв, В. Бакуменко, О. Нижник, Г. Ситник, та інші. Наукові роботи даних учених пов'язані перш за все з розв'язанням загальних проблем у державному управлінні, а саме – організаційним та правовим засадам державного управління, теорією та історією державного управління, економічними аспектами управління тощо.

Науковими працями, що своїм змістом перетинаються з державною безпекою в цілому займалися такі учені, як І. Корж, А. Кузьменко, В. Пилипчук, Е. Скакун та інші. Проте саме нормативно-правова основа за-

безпечення державною безпекою у сфері цивільного захисту населення залишається поза увагою.

Постановка завдання. Метою даної статті є окреслення ролі цивільного захисту у контексті державної безпеки країни та аналіз нормативно-правова бази забезпечення державної безпеки у сфері цивільного захисту населення.

Виклад основного матеріалу. У ст. 3 Конституції України зазначено, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [1]. Безпека є цінність, яка завжди має об'єктивно-суб'єктивну природу, бо носій цінності має об'єктивну природу, а її значимість завжди визначається індивідом. Тобто діалектика наукового пізнання передбачає взаємодоповнення суб'єктивного та гносеологічного підходів при вивченні об'єктів і процесів реального світу (соціального і природного) [2]. Абрахам Маслоу у своїй «Піраміді Потреб» визначив, що потреба в безпеці по пріоритетності є наступною після фізіологічних потреб. Цивільна захист є важливим змістовним складовим національної безпеки України.

Згідно із Законом України «Про основи національної безпеки України» до об'єктів національної безпеки належать по-перше, «людина і громадянин – їхні конституційні права і свободи»; по-друге, «суспільство – його духовні, морально-етичні, культурні, історичні, інтелектуальні та матеріальні цінності, інформаційне і навколишнє природне середовище і природні ресурси» та по-третє «держава – її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність». Поряд з цим, до суб'єктів забезпечення національної безпеки поряд з іншими органами виконавчої влади, громадянами України та об'єднаннями громадян віднесено органи і підрозділи цивільного захисту [3]. Також у даному законодавчому акті є чітке визначення національної безпеки, на яке є основоположним, під «національною безпекою» ми повинні розуміти «захищеність життєво важливих інтересів людини та громадянина, суспільства та держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, охорони дитинства, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, торгівлі та підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості та сільського господарства, транспорту та зв'язку, інформаційних технологій, енергетики та енергозбереження, функціо-

нування природних монополій, використання надр, земельних та водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології і навколишнього природного середовища та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам».

Згідно даного Закону до пріоритетів національних інтересів України поряд з гарантуванням конституційних прав і свобод людини та громадянина та іншими пріоритетами віднесено «забезпечення екологічно та техногенно безпечних умов життєдіяльності громадян і суспільства, збереження навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів». Останнє буде безпосередньо впливати на інтеграцію нашої країни в «європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі та в євроатлантичний безпековий простір з метою набуття членства в Організації Північноатлантичного договору».

До основних реальних та потенційних загроз національній безпеці у сфері цивільного захисту населення нашої країни на сучасному етапі віднесено невідповідність «сучасним викликам стану єдиної державної системи цивільного захисту (далі – ЄДСЦЗ), сил цивільного захисту, їх технічного оснащення», поряд з цим «значне антропогенне і техногенне перевантаження території України, зростання ризиків виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру», «погіршення технічного стану гідротехнічних споруд каскаду водосховищ на річці Дніпро», «непідтримання в належному технічному стані ядерних об'єктів на території України» та небезпеку техногенного, у тому числі ядерного та біологічного, тероризму.

До основних напрямів державної політики з питань національної безпеки згідно Закону України «Про основи національної безпеки» належить: забезпечення ефективного функціонування ЄДСЦЗ, оснащення сучасними видами техніки сил цивільного захисту; вжиття організаційних, економічних, інженерно-технічних та інших заходів для зниження ризиків виникнення надзвичайних ситуацій до прийнятних рівнів; підвищення рівнів екологічної, ядерної та радіаційної безпеки до норм і стандартів у відповідній сфері, в тому числі перетворення об'єкта "Укриття" Чорнобильської АЕС на екологічно безпечну систему.

Все вище перелічене, свідчить про вагомий внесок цивільного захисту населення у національну безпеку країни в цілому.

У Кодексі цивільного захисту України (далі – Кодекс) дане визначення «цивільного захисту» як «функції держави, яка спрямована на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання і ліквідації їх наслідків та надання допомоги постраждалим». Поряд з цим у Кодексі зазначено, що цивільний захист є «одним із головних пріоритетів діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання,

що провадиться на всій території України у мирний час та в особливий період і поширюється на все її населення» [4].

Для забезпечення виконання вище зазначеної «функції держави» функціонує ЄДСЦЗ, яка, у свою чергу, складається з функціональних та територіальних підсистем та їх ланок. Діє дана система згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 11 від 09.01.2014 року «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту» [5].

ЄДСЦЗ є сукупністю «органів управління, сил і засобів центральних та місцевих органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, виконавчих органів рад, підприємств, установ та організацій, які забезпечують реалізацію державної політики у сфері цивільного захисту».

Кожен рік для покращення стану цивільного захисту країни Кабінет Міністрів України видає Розпорядження про затвердження плану основних заходів цивільного захисту на рік. Так, на 2018 рік заплановано дуже багато необхідних заходів щодо удосконалення ЄДСЦЗ, з виконавцями та строками виконання [6].

Поряд з вищезазначеним зараз в Україні діє Стратегія національної безпеки України, яка затверджена Указом Президента України. Дана Стратегія спрямована на реалізацію до 2020 року визначених нею пріоритетів державної політики національної безпеки, а також реформ, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, ратифікованою Законом України від 16.09.2014 р. № 1678-VII, і Стратегією сталого розвитку "Україна - 2020", схваленою Указом Президента України від 12.01.2015 р. № 5.

Головним завданням Стратегії національної безпеки деталізація концептуального рівня основ зовнішньої та внутрішньої політики держави, на якому визначаються національні інтереси, ймовірні загрози щодо їх реалізації, головна мета, цілі та завдання. Стратегія є своєрідним інструментом державної влади, за допомогою якого політичні рішення, які знайшли своє відображення у законах, концепціях та інших керівних документах з питань забезпечення національної безпеки, трансформуються у відповідні програми, проекти, плани, бюджети тощо [2].

До загроз, які стосуються сфери цивільного захисту віднесено: «надмірний антропогенний вплив і високий рівень техногенного навантаження на територію України»; «негативні екологічні наслідки Чорнобильської катастрофи»; «значний обсяг відходів виробництва та споживання і неналежний рівень їх вторинного використання, переробки та утилізації»; «незадовільний стан єдиної державної системи та сил цивільного захисту, системи моніторингу довкілля». Останні підштовхують до пріоритетів забезпечення екологічної безпеки, а саме – «збереження природних екосистем, підтримка їх цілісності та функцій життєзабезпечення»; «створення ефективної системи моніторингу довкілля»; «ресурсозбереження, забезпечення збалансованого природокористування»; «зниження рівня забруднення навколишнього природного середовища, забезпечення контролю джерел забруднення атмо-

сферного повітря, поверхневих і підземних вод, зниження рівня забруднення та відтворення родючості ґрунтів»; «очистка територій від промислових і побутових відходів»; «мінімізація негативних наслідків Чорнобильської катастрофи»; «недопущення неконтрольованого ввезення в Україну екологічно небезпечних технологій, речовин, матеріалів, трансгенних рослин і збудників хвороб».

Висновки. Цивільний захист посідає одну з головних ролей у державній безпеці країни, це підтвердило нормативно-правова база забезпечення державної безпеки у сфері цивільного захисту населення, тому необхідно більш глибоко дослідити дане питання в подальшому.

Список використаних джерел

1. Конституція України [Електронний ресурс]: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Ситник Г.П., Олуйко В.М., Вавринчук М.П. Національна безпека України: теорія і практика : монографія ; за заг. ред. Г.П. Ситника. – Хм. ; К. : Вид-во «Кондор», 2007. – 616 с.

3. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19 червня 2003 року // ВВРУ. – 2003. – № 39.

4. Кодекс цивільного захисту України [Електронний ресурс]: Закон України від 02.10.2012 № 5403-17. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.

5. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту [Електронний ресурс]: Постановою Кабінету Міністрів України від 09.01.2014 року № 11 року – 2014. – Режим доступу: <http://old.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/npd/search>.

6. Про затвердження плану основних заходів цивільного захисту на 2018 рік [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 року – 2017. – № 981-р. – Режим доступу: <http://old.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/npd/search>.

7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 26.03.2015 № 287/2015. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/>.

References

1. Ukraine. Verkhovna Rada of Ukraine. *The Constitution of Ukraine*. N.p., 28 June 1996. Web. 05 March 2018. <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>>.

2. Sitnik, G.P., Olujko, V.M. and Vavrinchuk M.P. *National Security of Ukraine: Theory and Practice [Nacional'na bezpeka Ukraïni: teoriija i praktika]*. Kyiv: Kondor, 2007. Print.

3. Ukraine. Verkhovna Rada of Ukraine. *On the Basis of the National Security of Ukraine [Pro osnovi nacional'noï bezpeki Ukraïni]*. N.p. 19 June 2003. Web. 05 March 2018. <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/>>.

4. Ukraine. Verkhovna Rada of Ukraine. *The Code of Civil Protection of Ukraine [Kodeks civil'nogo zahistu Ukraïni]*. N.p. 02 Oct. 2012. Web. 05 March 2018. <<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>>.

5. Ukraine. Cabinet Ministers of Ukraine. *On Approval of the Regulation on a Unified State Civil Protection System [Pro zatverdzhennja Polozhennja pro edinu derzhavnu sistemu civil'nogo zahistu]*. N.p. 09 Jan. 2014. Web. 05 March 2018. <<http://old.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/npd/search>>.

6. Ukraine. Cabinet Ministers of Ukraine. *On Approval of the Plan of Major Civil Protection Measures for 2018 [Pro zatverdzhennja planu osnovnih zahodiv civil'nogo zahistu na 2018 rik]*. N.p. 27 Dec. 2017. Web. 05 March 2018. <<http://old.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/npd/search>>.

7. Ukraine. President of Ukraine. *On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated May 6, 2015 "On the Strategy of National Security of Ukraine" [Pro rishennja Radi nacional'noi bezpeki i oboroni Ukraïni vid 6 travnja 2015 roku «Pro Strategiju nacional'noi bezpeki Ukraïni»]*. N.p. 26 March 2015. Web. 05 March 2018. <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws>>.

DOI: 10.5281/zenodo.1240882

УДК 37.091.2:614

*Черкашин О. В., к.пед.н., НУЦЗУ, м. Харків,
Ковальов П. А., к.т.н., доц., НУЦЗУ, м. Харків,
Пономаренко Р. В., к.т.н, с.н.с., НУЦЗУ, м. Харків*

*Cherkashyn O., Ph.D in Pedagogical Sciences, National University of Civil
Protection of Ukraine, Kharkiv,*

*Kovalev P., Ph.D in Technical Sciences, Associate Professor, National
University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv,*

*Ponomarenko R., Ph.D in Technical Sciences, Senior Research, National
University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv*

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ У ГАЛУЗІ НАВЧАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

GOVERNANCE OF THE EDUCATIONAL PROCESS OF PRIMARY SCHOOLS STAGES OF FIRE DEFENSE

В статті розкрито державне управління освітнім процесом у галузі навчання учнів початкової школи пожежної безпеки впродовж 1910-1990 років. З'ясовано етапи формування соціально-педагогічних передумов пожежно-профілактичної та виховної роботи зі школярами. Описано поетапний розвиток